

בנקס הקהילה

אנציקלופדיה של היישובים היהודיים למן היווסדם
ועד לאחר שואת מלחמת העולם השנייה

ברלין

כרך שני

גאליציה המזרחית

46-273F II

A-6-D

יד ושם - רשות הזיכרון לשואה ולגבורה
ירושלים תש"ם

1
2

האוסטרים בבקשה להכיר בהם כקהילה נפרדת, אך בשל מחאתו הנמרצת של ועד הקהילה בדרוהוביץ נדחתה הבקשה. סוף־סוף ב־18.4.1928 נתנו השלטונות הפולנים את הסכמתם להקים בב' קהילה עצמאית. את התשתית לחיים הקהילתיים העצמאיים הניחו יהודי ב' כבר בסוף המאה ה־19. ב־1886 קודש בעיר בית־קברות יהודי במגרש שתרמה משפחת לינדנבאום ואשר הורחב ב־1913. מלבד זה היה בבעלות יהודי ב' בית־מרחץ מרכזי שעמד לרשות הקהילה. גם המוסדות הדתיים שמרו על מידה רבה של עצמאות. בסוף שנות ה־80 של המאה ה־19 כיהן כרבה של ב' ר' אליהו חרב. בסוף המאה ה־19 ישב על כס הרבנות ר' שמואל יצחק פרלר ובראשית המאה ה־20 ר' משולם רוקח. מ־1897 פעלה במקום אגודת ביקור חולים. כן נתקיימו באותה עת אגודות הכנסת כלה, לינת צדק וארגונים נוספים אחרים, שהושיטו סעד לנזקקים ודאגו ליתומים ולאלמנות.

היהודים היו בין חלוצי תעשיית הנפט בב'. נסיונות ראשונים להפקת נפט באיזור ב' נעשו בשנות ה־20 של המאה ה־19 על־ידי היהודי הוקר, אבל בלי תוצאות מעשיות. שנים אחדות לאחר־מכן עשה גם אברהם שריינר, יהודי מב', לניצול תעשייתי של אוצרות הטבע בסביבת העיר. הוא היה יצרן משחת עגלות, ותוך כדי הפקת המשתה מנפט גולמי הגיע לעקרונ זיקוק הנפט. הנוזלים שהופקו מן הנפט הובלו על־ידי אברהם שריינר לרוקח פולני בלבוב, לוקאשיביץ, שבדק אותם ושיכלל את תהליך זיקוק הנפט. בעקבות תגלית זו הוקמו ב־1858 בתי־זיקוק לנפט בב' ובדרוהוביץ, והיתה זו נקודת מיפנה בהתפתחות תעשיית הנפט באיזור.

עד 1880 הועסקו בתעשיית הנפט בב' כ־2,500 גברים יהודים וכ־500 נשים יהודיות, אך רובם לא התגוררו בעיר דרך קבע. היו אלה יהודי דרוהוביץ, בוליחוב, סקולה ויישובים אחרים בסביבה שהיו חוזרים לשבת למקור מות מגוריהם.

בשנות ה־60 וה־70 של המאה ה־19 היו הפקת נפט, זיקוק והפקת דונג אדמה ועיבודו בב' ובסביבה הקרובה כרוכים הגדול בידי היהודים. התפתחות זו הביאה גם לגידול רב במספר היהודים שהועסקו בקידוחי בארות נפט ובהובלת הדונג המנופק. כמפקחים במפעלים ובאתרי קידוח שימשו בעיקר יהודים. באותה תקופה גדלה והלכה גם קבוצה גדולה של יהודים, שעבדו כקופאים או כשלמים בכל מפעלי הנפט והיו אחראים לביצוע תשלומים לאלפי פועלים שכירים שהגיעו לב' מכל הסביבה. לעובדים אלה, שנקראו "קאסירערס" היה בית־מדרש משלהם שנקרא "קאסירער בית המדרש", שהתקיים עד 1914.

בב' הוקמו בתי־זיקוק קטנים בבעלות יהודית וביניהם: "ליברמן ומרמלשטיין", "שוצמן ושות' ו"א.ג. — בוריסלאב" שמניותיו של זה נמצאו בידי משפחת הארטנשטיין.

בסוף שנות ה־90 של המאה ה־19 ובתחילת המאה ה־20 חלו שינויים בשיטות הייצור ובעלות על שדות הנפט. הבנק הווינאי "לאנדר בנק" ואחד הבנקים המרכזיים

או האוכלוסיה המקומית. במקרים רבים נרצחו המנסים להימלט בידי האיכרים, שהתחייבו תמורת תשלום להעבירם דרך הגבול. יהודים בלבד ניצלו על־ידי שהסתתרו אצל מכרים נוצרים או במקומות־מחבוא ביערות הסביבה. החיים היהודיים לאחר המלחמה לא שוקמו עוד בב'.

מקורות

ספר יזכור טורקה ע"נ סטרי והסביבה, חיפה 1966, ע"ע 318—323.

בוריסלאב Boryslaw

(נפת דרוהוביץ, מחוז לבוב)

מספר האוכלוסיה

השנה	כלל האוכלוסיה	היהודים
1880	9,318	7,363
1890	10,424	7,752
1900	10,690	5,950
1910	12,767	5,753
1921	31,166	10,149
1931	41,496	11,996
1939	(?)	כ־13,000
1941	(?)	כ־14,000

היישוב היהודי מראשיתו ועד שנת 1919

עד שנות ה־40 של המאה ה־19 היתה ב' כפר למרגלות הרי הקארפאטים. לאחר שנתגלו בב' ובסביבה דונג ונפט התפתח היישוב במהירות, ובעיקר גדלה אוכלוסייתו היהודית. במחצית השנייה של המאה ה־19 הוחל בזיקוק הנפט. ב' הפכה למרכז הנפט ומוצריו באימפריה האוסטרית. בתקופה שבין שתי מלחמות העולם סיפקו ב' ובסביבתה הקרובה כ־75% מתצרוכת הנפט של פולין. באותן השנים הוחל גם בהפקת הגז הטבעי ובשימוש בו לצרכים תעשייתיים וביתיים. בין 1939—1941 ואחרי הכיבוש הגרמני ב־1944 עשו הסובייטים להגברת הפקת הנפט בב' ולהפיכתה למרכז תעשייתי חשוב.

בתחילת המאה ה־19 נמצאה בכפר ב' קהילה יהודית קטנה. עד 1860 היו מגיעים לב' יהודים מיישובי הסביבה לעבודה בהפקת דונג ונפט, אולם רובם לא השתקעו במקום. בסוף שנות ה־60 של המאה ה־19 כבר היתה בב' קהילה קבועה עם בית־כנסת מרכזי ובתי־מדרש אחדים. אך הקהילה היהודית בב' לא היתה עצמאית אלא קשורה בוועד קהילת דרוהוביץ. ואולם בעקבות גידולו המספרי וחשיבותו הכלכלית של היישוב עשו יהודי ב' מאמצים ליהפך לקהילה עצמאית. ב־1908 הם פנו לשלטונות

בוריסלאב

ב'. לרוב היו אלה יהודים מבוגרים וקשישים, שבעזרת מטאטא העשוי קנייסוף גרפו את הנפט לדליים, ומכרו אותו אחרי עיבוד מיוחד לצורכי הסקה. כך הם מצאו בדוחק רב את פרנסתם.

עם הגידול בתפוקה היה צורך למצוא פתרון לאיתוסן הנפט הגולמי ולצורך זה הוקמה בב' תברה "פטרוליאה" ויהודים רבים נמנו עם עובדיה ומנהליה.

על התפלגות עיסוקם של יהודי ב' ניתן ללמוד במידה מסוימת מתוך הנתונים על משלח-ידם של הגברים שנישאו בין 1880 ו-1918:

2.9%	מקצועות חופשיים וטכניים
15.5%	מנהלים ובעלי מפעלים
4.4%	פקידים
42.4%	סוחרים ומתווכים
9.1%	עובדי מלאכה ותעשייה
12.2%	פועלים בלתי מקצועיים
13.5%	שירותים
100.0%	סה"כ

ב-1914 הועסקו כ-750 יהודים כשכירים בתעשיית הנפט בב'.

ב-1887 נוסדה בב' אגודה ראשונה של "חובבי ציון" וזמן קצר לאחר שנוסדה היו בה 112 חברים. בעקבות הלחץ שהפעילו החרדים פורקה האגודה. הנסיונות להקים אגודה ציונית חדשה נתחדשו ב-1891, ביוזמתו של הסופר העברי צבי אליעזר טלר, ואמנם ב-1892 נוסד ארגון בני ציון. ליד הארגון הוקמה ספרייה ואולם-קריאה. ב-1894 התארגנה אגודה ציונית אחרת, שהיו בה כ-300 איש. ב-1897 פעל במקום ארגון אהבת ציון ולידו נמצא מועדון שבו נתקיימו גם קורסים לעברית. מ-1902 התחיל בפעילותו סניף עירוני של ההסתדרות הציונית. ב-1911 נוסד סניף המזרחי. ב-1908 פיתח סניף פועלי ציון המקומי פעילות עניפה בין פועלים יהודים והתחרה בהשפעה עליהם עם החוגים הסוציאליסטים. בסוף המאה ה-19 הוקמו בב' מועדוני-פועלים יהודים "פארווערטס", "גלייכהייט" ו"ברידערלעכקייט"; הללו היו נתונים להשפעת ה.ס.פ. החוגים שהתרכזו סביב המועדונים הללו ניתלו פעילות להגנת זכויותיהם של הפועלים היהודים, בעיקר בעת המשבר וחוסר-התעסוקה הגדול שפקד, כאמור, את ציבור העובדים בתעשיית הנפט בסוף המאה ה-19.

ב-1908 התרחקו מ.פ.ס. חלק ניכר מהפעילים בארגונים הנ"ל ויצרו קשר עם ה.ס. — המפלגה היהודית הסוציאליסטית. ביוזמת סניף ה.ס. בב' העלו עובדים דרישות ליום-עבודה בן 8 שעות ולשיפור תנאי-העבודה. לפני מלחמת העולם הראשונה גדל מספר הצעירים היהודים

בגאליציה קנו חלקות אדמה קטנות בהן נמצאו בארות נפט וגישלו את בעליהן. כן הוכנסו שיטות ייצור מודרניות, תוך שימוש בקיטור ובתשמל. היצרנים הקטנים לא יכלו לעמוד בתחרות ונאלצו למכור את נכסיהם. כתוצאה מתמורות אלה נושלו פועלים יהודים מעבודתם ושכבות רחבות מקהילת ב' נקלעו למשבר כלכלי קשה. הבנקים והבעלים החדשים של חלק ניכר מבארות הנפט העדיפו פועלים נוצרים, בטענה שהעובדים היהודים אינם מיומנים. אולם טיעון זה לא עמד במבחן המציאות, משום שהיהודים הגיעו לדרגה גבוהה של התמחות בכל ענפי תעשיית הנפט ובלטה כאן גישה אנטישמית. ב-1899 פוטרו 700 יהודים מעבודתם. כן נדרשו באותה שנה 50 משגיחים ומנהלי עבודה יהודים להיבחן בשפה הפולנית, רק 3 מהם עמדו במבחן והנתרים פוטרו.

כדי לסייע למשפחות יהודיות שהתרוששו בעקבות משבר זה מבחינה כלכלית ואיבדו את מקור פרנסתם, הוקמו בכל הקהילות שבסביבה ועדים לעזרה. הארגונים היהודיים המרכזים, כמו אי"א, כ"ח, "גאליצישער הילפספערין", הושיטו אף הם באותה עת סיוע מיוחד ליהודי ב'. ב-1898 נדבה הבארונית הירש סכום גדול לתמיכה ב-240 משפחות יהודיות בעיר. בעקבות המשבר הוגבר זרם ההגירה מב' לארצות-הברית ומוסדות ציבור מיימנו אף את הוצאות הנסיעה לנוקמים. כך, למשל, היגרו מב' בסתיו 1898, 40 משפחות. גם הארגון הציוני בגאליציה "אהבת ציון" נתן דעתו על מצוקת יהודי ב' ודן בתוכנית להעלאת משפחות יהודיות מהעיר לארץ-ישראל.

כדי לעמוד בתחרות הקשה מצד ה"לאנדר באנק" הווינאי, התארגנו בחברות גם בעלי בארות נפט היהודים, ובעיקר האמידים שביניהם, ואף הקימו בנק יהודי לביסוס מפעליהם. אולם גם אמצעים אלה לא מנעו את תהליך הפגיעה במפעלים יהודים, בינוניים וקטנים. עם זאת לא ויתרו היהודים על חלקם בתעשיית הנפט והמשיכו למלא בה תפקיד חשוב.

בב' ובסביבתה הקרובה נמצאו כמויות גדולות של גאז-אדמה שנתגלה עם הפקת הנפט. גם חלקם של היהודים כלט בהפקת הגאז ובניצולו. בהנחת רשת צינורות לניצול הגאז הצטיינו הקבלנים דינסטאג ומוטל פומראנק. ב-1910 התחיל המהנדס יואכים האוזמן לשכלל את השיטות למדידת כמויות הגאז.

ד"ר פרוינד מב' התחיל בהפקת גאזולין מגאז-האדמה. תחילה נעשה תהליך זה בשיטה פרימיטיבית, אך ערב מלחמת-העולם הראשונה שכללו המהנדסים היהודים וורסטלמן ולאנדס מב' את השיטות, ובכך הניחו יסודות לפיתוח תעשיית מזורז בענף זה.

הנפט הגולמי היה נובע מן הבארות בכמויות גדולות ולא תמיד ניתן היה לאסוף את החומר כולו במיתקנים ששימשו למטרה זו. ואכן הנפט הגולמי היה צף בכל תעלה ונהרות בעיר ובסביבתה. קבוצה גדולה של יהודים עסקו באיסוף הנפט הזה והם נקראו "לבאקים". היתה זו תופעה חברתית-כלכלית מיוחדת במינה בקרב בני קהילת

מרמלשטיין הצטיין כאחד המורים העבריים הראשונים שלימד לפי שיטת — עברית בעברית.

לאחר שפרצה מלחמת-העולם הראשונה והצבא הרוסי התקדם מערבה בסוף אוגוסט 1914 נמלטו מן העיר מאות יהודים, בעיקר האמידים שבהם. רבים מצאו מקלט בקראקוב ויש שאף הרתיקו נדוד עד וינה. בתקופת כיבוש העיר בידי הרוסים, מספטמבר 1914 עד יוני 1915, סבלה האוכלוסיה היהודית מפגיעות פיסיות של החיילים ומנגי- שות כלכליות. עם שובם של האוסטרים חזרו לבי גם חלק מן הפליטים היהודים. באביב 1919 הכבירו שלטונות הרפובליקה האוקראינית המערבית את עולם על האוכלו- סיה היהודית בעיר, בעיקר בתחום הכלכלי, נטל המיסים גדל וכן נגבו קונטריבוציות מיוחדות.

בין שתי מלחמות-העולם

מלחמת העולם הראשונה הביאה לידי האטה בפעילות הכלכלית בעיר והעמיקה את המשבר הכלכלי בקרב היהודים. ב-1919 נזקקו כ-40% מבני הקהילה לקמחא דפסחא. בתחילת שנות ה-20 הוקמו מטבחים ציבוריים, שתילקו מאות ארוחות ביום.

ב-1921 היוו הפועלים היהודים השבירים כ-18% מכלל העובדים השכירים בעיר, — 16.4% בין העובדים במפעלי הנפט. ב-1921 היו בתעשיית הנפט 1,218 עובדים יהודים, לפי חלוקה מקצועית הבאה:

ניהול טכני	126 איש
קודחים ועוזיהם	66 איש
מפעילי מיתקנים שונים בבארות נפט	28 איש
מפעילי רשת צינורות להעברת נפט	263 איש
מסיקים של דודי קיטור	204 איש
פועלים מקצועיים אחרים	34 איש
פועלים בלתי מקצועיים	497 איש
סה"כ	1,218

על התפלגות עיסוקם של יהודי ב' ניתן ללמוד במידה מסויימת מתוך הנתונים על משלח-ידם של גברים שנישאו בשנים 1919—1935:

מקצועות חופשיים וטכניים	3.9%
מנהלים ובעלי מפעלים	16.2%
סוחרים ומתווכים	38.4%
עובדי מלאכה ותעשייה	16.8%
פועלים בלתי מקצועיים	22.3%
שירותים	2.4%
סה"כ	100.0%

שעבדו בבתי-מסחר ובתנויות, והללו הקימו "ועד הגנה" לשוליות ולזבנים.

ב-1890 נוסד בב' על-ידי כ"ח הווינאי בית-ספר עממי יהודי. למדו בו 353 תלמידים. ב-1896 גדל מספר התלמי- דים בו ל-403 וב-1901 ל-554. אחרי-כך צורף בית-ספר זה לרשת החינוך מיסודו של הבארון הירש.

ב-1893 הוקם בית-ספר עברי משלים לילדים שלמדו בבתי-ספר כלליים. ב"ס זה סוגף בתחילת המאה ה-20 לרשת בתי-הספר של "שפה ברורה". ב-1906 למדו בו 47 תלמידים ו-56 תלמידות ב-3 כיתות. ב-1907 נסגר המוסד, אך חידש את פעילותו ב-1908.

ב-1910 נחנך בעיר בית-ספר עברי מודרני ונרשמו בו כ-300 תלמידים, אך בשלב ראשון נפתחו 6 כיתות לכ-150 תלמידים. בית-הספר נתמך על-ידי ועד הקהילה ומועצת העירייה, לילדים ממשפחות עניות ניתנו ארוחות חמות וצורכי-הלבשה. ב-1912 שכן בב' "מרכז המורים העבריים בגאליציה".

2 אישים בולטים בתחום הספרות העברית והיידישית בגאליציה היו פעילים בשדה החינוך בב': יצחק אבן וצבי אליעזר טלר. יצחק אבן (1861—1925), יליד רוזבאדוב, התגורר בב' שנים רבות, התפרנס מהוראה ופירסם כתבות ב"מהזיקי הדת". מ-1893 היה משתתף קבוע ב"המגיד", שם פירסם מאמרים, תרגומים וסיפורים. בב' לימד עברית, ופעל למען השרשת הרעיון הציוני בקרב צעירים יהודים. ב-1895 עבר ללובוב ויסד שם בית-ספר עברי. ב-1909 היגר לאמריקה ופירסם בעתונות יידישאית מאמרים, וסיפורים חסידיים. צבי אלעזר טלר (1840—1920), יליד זלוצ'וב, הגיע ב-1892 לב', עבד בה כמורה לעברית וריכז סביבו חוגי המשכילים היהודים בעיר. בין יצירותיו: תרגום מתוזהו של לסינג "היהודים" לעברית; אוסף שירים בשם "שפתי רננות" (דרוהוביץ' 1892); דברי הגות — "קול אלהים"; סיפורים — "מסתרים", "נחלת אבות", "שלומים", "עושר שמור", "ציונה" ועוד. חלק ניכר של היצירות יצאו לאור בדרוהוביץ' ובלובוב.

בב' נולד הסופר העברי מיכל ברקוביץ' (1865—1935). היה ממנהיגי האגודה הציונית "ציון" בגאליציה; תירגם את "מדינת היהודים" של ב. ז. הרצל והיה מזכירו העברי. היה ממייסדי השבועון "דער יוד" בקראקוב ומהמשתתפים הבולטים ב"די וועלט"; עסק בבלשנות שמית ופירסם מחקרים ופירוש לתרגום אונקלוס ב"מונומנטא יודאיקא" בווינה; תירגם לעברית את הכתבים הציוניים של ב. ז. הרצל, והוציא לאור את כתביו של הסוציאליסט היהודי אהרן ליברמן.

בין המשכילים מבין ילדי ב' יש לתזכיר את אביגדור מרמלשטיין (1850—1925). ב-1875 היה ממייסדי חברת יישוב ארץ-ישראל בגאליציה. היה מורה עברי בפשמישל ושם השתתף, בשנים 1879—1881, בעריכת דו-שבועון עברי "האוהב עמו וארץ מולדתו". מ-1882 היה אחד הפעילים הבולטים בתחום החינוך היהודי בגאליציה.

בוריסלאב

בשנות ה-30, הקיף מאות רבות של מפרנסים; נפגעו במיוחד פועלים שכירים וסוחרים זעירים שנאלצו לסגור את עסקיהם. ב-1931 היו בעיר יהודים שהתגפלו על עגלות שהובילו לחם לחנויות. היהודים הופלו לרעה על ידי העירייה בתחום העסקתם בעבודות-דחק. מתוך 1,200 איש שהועסקו בעבודות ציבוריות ב-1936 רק 60 מהם היו יהודים.

משנסתיימה מלחמת-העולם הראשונה הפך סניף ההסתדרות הציונית, שנוסד כאמור בראשית המאה, לגורם מרכזי בהפצת הרעיון הציוני בין יהודי העיר. בראש ההסתדרות הציונית עמד ליאון שוצמאן. ב-1923 נוסד סניף התאחדות. בראשית שנות ה-30 התאחדו חברי עם פועלי ציון במקום. ב-1934 היו רשומים במפלגה מאוחדת זו 180 חברים. הציוניים הכלליים מנו בראשית שנות ה-30 כ-150 חברים. פעילותה של המזרחי שנתרופפה בשנות ה-20 נתחזקה ב-1930. בעיר פעל בתקופה הגדולה סניף התנועה הרביוניסטי. הנשים המאורגנות בויצ"ץ ניהלו עבודה רבה בתחום העזרה ההדדית, החינוך והתרבות. כן היו קיימות בבי' אגודות ציוניות, כמו "ציונים בעלי מקצוע" ואגודת "תיאודור הרצל".

בבי' היתה קשת רחבה של תנועות נוער. קן השומר הצעיר התחיל בפעולתו עוד מתחילת שנות ה-20; ב-1920 אסרו השלטונות לזמן מה את פעילותו של הארגון בטענה שהפיץ רעיונות עוינים למדינה. ב-1930 נוסד קן של הנוער הציוני. כן היו במקום סניפים של אחות, עקיבא, בית"ר, גורדוניה, התלוץ והתלוץ הכלל ציוני.

על כוחם של הארגונים הציוניים בבי' ניתן ללמוד מתוצאות הבחירות לקונגרסים הציונים:

השנה	ציונים כלליים	המזרחי	התאחדות	ליגה למען א"י העובדת	רביוניסטים	מפלגת המדינה (גרוסמן)	ציונים ראדי-קאליים	עקיבא
1927	33	1	104	—	—	—	—	—
1931	63	31	238	—	116	—	1	—
1933	497	14	8	723	165	6	17	68
1935	1,033	40	—	1,033	—	214	40	—
1939	942	137	—	283	—	24	—	—

רוב ילדי ישראל בבי' בין שתי מלחמות העולם למדו בבתי-ספר כלליים, אף-על-פי שבאתדים מתם שררה אווירה אנטישמית קשה בין מורים ותלמידים לא-יהודים. "לימודי הדת" היהודית בבתי-ספר כלליים הצטמצמו בהדרגה. ב-1936 למדו ב-10 בתי-ספר יסודיים כלליים בעיר כ-1,500 ילדים יתדים ובהם הועסקו רק 3 נערים בתוראת הדת. באותה שנה דווח שבפרברי בי, טוסטאנו-ביצה, מראוניצה ובאניה קוטובסקה לא התקיימו כלל שיעורי הדת בבתי-ספר יסודיים כלליים, על-אף שהיה בהם ריכוז גדול של ילדים יהודים. ב"תלמוד תורה", שנוסד עוד ב-1911, למדו ב-1922, 652 תלמידים מגיל 5

המסחר הסיטונאי והקמעונאי בבי' היה נתון בחלקו הגדול בידי היהודים, אם כי הסוחרים היהודים היו בתחרות קשה עם הגורמים הכלכליים הפולנים, שנהגו מתמיכה ומאשראי מועדף מצד השלטונות. ציבור הסוחרים היהודים בשנים 1919—1939 היה מאורגן ב-3 אגודות: "אגודת סוחרים ותעשיינים", "אגודת סוחרים יהודים" ו"אגודת סוחרים זעירים". ב-1936 נעשה נסיון לאחד את האגודות האלה לארגון אחד. פעולותיהן של אגודות הסוחרים היהודים בעיר התנהלו ב"בית הסוחר היהודי". ב-1929 נוסד "בנק קואופרטיבי לאשראי" שסייע לסוחרים. כן פעלה בעיר חברת "רודפי צדק", שהושיטה עזרה לסוחרים ובעלי-מלאכה במצוקה. מבעלי-המלאכה היהודים היו שהתארגנו בראשית שנת ה-20 באגודת "פועלי ישועות", ומ-1926 ב"יד חרוצים". באותה שנה היו רשומים בה 150 חברים. ליד "יד חרוצים" היתה קיימת קופת-חולים וקופת גמ"ח. על היקף עבודתן של קופות גמ"ח בבי, שנתמכו ע"י הג'וינט, ניתן ללמוד מנתונים אלה:

שנה	מספר מקבלי תהלוואות	סך כולל של תהלוואות
1928/29	27	2,500 זלוטי
1933/34	319	" 26,090
1935/36	212	" 16,316
1936/37	298	" 29,342

אולם כל האמצעים הנ"ל לעזרה ולעזרה הדדית הקלו אך במעט על מצבם של יהודי בי. חוסר תעסוקה, בעיקר

בבי' היו סניפים של אגודת ישראל והבונד שקם על בסיס של ז.א.ס. לא ניתן לאמוד במדויק את חלקם של היהודים בין חברי המפלגה הקומוניסטית הלא-חוקית, ואולם על-פי הערכה שרווחה בין יהודי בי ועל-פי מספרם של היהודים שהוואשמו על-ידי השלטונות הפולניים בפעילות קומוניסטית, הועמדו לדין, נשפטו ונכלאו — היה מספרם של אלה בולט ביותר. בין הפעילים הקומוניסטים בבי' היה מרק ראטנר, סטודנט לרפואה באוניברסיטת פראג. הוא נשפט ל-6 שנות מאסר, שוחרר על-ידי הסובייטים ב-1939 ונתמנה לסגן-ראש המועצה העירונית ב-1939—1941.

הכנסות ועד הקהילה היו בירידה מתמדת, דווקא בשעה שצורכי הקהילה, במיוחד בתחום הסיוע לשכבות במצוקה, גברו והלכו.

ועד הקהילה הפעיל במישרין מספר מוסדות ציבור, ביניהם בית-היתומים, שבו הוחזקו בתנאי פנימיה כ-60 ילדים. נוסף על כך נהנו משירותי בית-היתומים עוד כ-60 ילדים נוספים שלמדו בו במשך היום וקיבלו ארוחות חינם. ב-1936 סיפק בית-היתומים יותר מ-30,000 ארוחות צהרים וכ-10,000 ארוחות בוקר וערב. ועד הקהילה קיים בתודשי הקיץ קייטנות לילדים ממשפחות נזקקות, ובעיקר בשביל מתורסי העבודה. בשנים 1934-1938 השתתפו בקייטנות אלה בין 150-200 ילדים בכל שנה.

בהושטת סיוע חומרי לנוקעים פעלו בב' האגודות "בית לחם", "ביקור תולים", "השגחה" ו"מועדון חברתי". בעבודת האגודות הללו הצטיינו נשים יהודיות שערכו מגביעות, אספו וחילקו בגדים, פתחו מטבחים עממיים ודאגו לעזרה רפואית.

בתחום בריאות הציבור עשה רבות בעיר סניף "טאו", מטעמו נפתחו תחנה למלחמה בשחפת, תחנה לאם ולילד, וכן ניתנה עזרה רפואית לתלמידי תלמוד תורה ובית יעקב.

בשנות ה-30 ישב על כס הרבנות בכ' הרב דוד שרייבר. אחרי מותו ב-1936 כיהן הרב יעקב אביגדור, שמתחילת שנות ה-20 ועד למלחמת-העולם השנייה היה רבה של דרוהוביץ' ושל האיזור כולו.

היהודים השתדלו לתבטיח לעצמם נציגות נאותה במועצת העירייה. בבחירות של 1927 התמודדה רשימה יהודית מאוחדת, להוציא את בונד, ונבחרו למועצה 19 יהודים לצידם של 22 פולנים ו-7 אוקראינים. בבחירות למועצת העירייה ב-1939 השתלבו היהודים בשתי רשימות מעורבות: רשימת ה"בלתי מפלגתיים" וזכתה ברוב — 23 נציגים וביניהם 11 יהודים. לפני הבחירות הבטיחו הפולנים — מנהיגי רשימה זו — את כהונת סגן-ראש העיר ליהודים, אך אחרי הבחירות לא עמדו בהבטחה זו.

בשנות ה-30 גברו הגילויים של אנטישמיות גלויה, גובלת בפוגרומים, נגד יהודי ב'. רבו התנפלויות על סוחרים יהודים שביקרו לרגל עסקיהם בכפרים בסביבה. ב-1936 פקד גל של אסיפות שאורגנו על-ידי האנדקים ולוו מעשי אלימות. היהודים נערכו להדיפת התתקפות הללו, הצעירים שבהם הגיבו בכוח על התנפלויות אלו.

מלחמת-העולם השנייה

ימים אחדים לאחר שפרצה המלחמה, בספטמבר 1939, החלו זורמים דרך ב' בכיוון הגבול תרומני המוני פליטים ממערב-פולין, שנמלטו מפני הגרמנים המתקדמים. בין הפליטים היו יהודים רבים והקהילה המקומית הושיטה עזרה לאלה שהחליטו, לפי שעה, להישאר בעיר, וגם לאלה מבין הפליטים שהתעכבו לשהייה קצרה במקום, ואחרי-כך המשיכו בבריחתם.

עד 14 בכ-15 כיתות. כן היה קיים במקום בית-הספר בית יעקב. בית-הספר עברי, שחידש את פעילותו אחרי המלחמה, התחבר לרשת "תרבות". בית-הספר זה, בשיתוף עם האגודה "תיאודור הרצל", ארגן גם קורסים לעברית למבוגרים. שיעורים לעברית ניתנו גם בבית-היתומים של הקהילה ובמסגרת כל הארגונים הציוניים.

הקהילה היהודית וחוגי נשים יהודיות בעיר ארגנו שורה של גני-ילדים בהם קיבלו הילדים גם חינוך יהודי. בשל המשבר הכלכלי הקשה שפקד בשנים שבין שתי מלחמות-העולם חלקים ניכרים של האוכלוסיה היהודית, הפכו גם מוסדות-החינוך היהודים לכלי חשוב בהושטת עזרה חומרית לתלמידים. במוסדות החינוך תולקו מאות ארוחות חמות ביום, בגדים וכן ספרים ומכשירי-לימוד.

"בית יהודי ע"ש ליאון רייך" שימש מרכז לפעילות יהודית תרבותית בעיר. נערכו בו קונצרטים ומופעי תיאטרון של לתקות, שהגיעו לב' מכל רחבי פולין. באותה תקופה נערכו בעיר הצגותיו של התוג לדראמה ע"ש יעקב גורדין, בהנהלתו של המשורר הדרוהוביציאי טוביה אדלה. ליד "הבית היהודי" פעלה תזמורת חובבים, מקהלה וספריה עממית בת 7,000 כרכים. בקן של גורדוניה ובסניף של פרעלי ציון היו חוגים לדראמה. ליד אגודת "תיאודור הרצל" — חדר-קריאה וספרייה.

אגודת ספורט יהודית "קדימה" נוסדה ב-1921 ובה קבוצת כדורגל, סקציה להתעמלות (כ-100 חברים), חוגים לקליעה, טניס שולחן (יותר מ-100 צעירים), סקי, אתלטיקה קלה. ליד "קדימה" פעלה גם תזמורת. מטעם "קדימה" אורגנו פעולות למען כפר המכבי בארץ-ישראל. בב' התקיימו גם מועדוני ספורט "הפועל" ו"בית-ר".

מסיומה של מלחמת-העולם הראשונה עשו מנהיגי היישוב היהודי בב' לניתוקו של זה מקהילת דרוהוביץ' ולהפיכתו לקהילה עצמאית. בראש המאבק הזה עמד ליאון קאופמאן, שריכוז סביבו את כל נציגי ב' בוועד הקהילה בדרוהוביץ'. ב-1924 הופנתה דרישה נמרצת לשלטונות המחוזיים לניתוק מקהילת דרוהוביץ', אך בשלב זה נדחתה הדרישה. באותה שנה תבעו חברי ועד הקהילה של ב' לפתוח בית-עלמין חדש ובית-חולים יהודי בעיר. בקרב בני ב' ומנהיגי רוחה ההרגשה שהם מקופחים בתחום פיתוח שירותים קהילתיים בשל השתייכותם לוועד בדרוהוביץ'.

כאמור, רק ב-1928.8.4 אישרו השלטונות הפולנים הקמתה של קהילה עצמאית בב'. בראש מועצת הקהילה עמד ל. קאופמאן, ובראש מזכירות המועצה ליאון שוצמאן. בבחירות לוועד הקהילה ב-1930 זכו זרמים ציונים למיניהם ל-10 נציגים מתוך 12 מקומות. בבחירות של 1934 נבחרו ליאון שוצמאן ליו"ר הוועד ואלהו קלינגנפור לסגנו. ליאון שוצמאן כיהן בתפקיד זה עד לפרוץ מלחמת-העולם השנייה.

ועד קהילת ב' עשה להתזקת השירותים הקהילתיים החיוניים, אבל נזקל בקשיי מימון. ב-1936 הסתכם תקציב הקהילה ב-107,020 זלוטי וב-1937 ב-98,105 זלוטי.

במועדי ישראל. הציבור היהודי התארגן גם באופן בלתי רשמי לצורך שירותים יהודיים דתיים-קהילתיים, כגון אפיית מצות לפסח, המשך אחזקת בית-העלמין, מקוואות ובית-הרחץ יהודי. בית-היתומים וגני-הילדים היהודים הפכו למוסדות כלליים מעורבים.

משפרצה המלחמה בין גרמניה וברית-המועצות ב-22.6.1941 נקראו צעירים יהודים לצבא האדום, אולם בשל התמוטטות מהירה של החזית והתקרבות הגרמנים, רק חלק מהם גויס והצליח להיטוג מזוהת. אל פקידיה-המימשל הרוסים המתפנים הצטרפו גם קבוצות יהודים, לרוב מבין אלה שהיו פעילים במוסדות השלטון הסובייטי.

העיר נכבשה על-ידי הגרמנים ב-1.7.1941. בו ביום נתגלו בבניין המשטרה הסובייטית גוויות של אסירים שנרצחו לפני הנסיגה. האוקראינים טענו שהיהודים שיתפו פעולה עם השלטון הסובייטי ולכן יש להתנקם בהם על רצח האסירים. למחרת היום התאספו בעיר האיכרים האוקראינים מתסביבה יחד עם האוקראינים המקומיים, ונלוו אליהם קבוצות מבין האוכלוסייה הפולנית. הללו בסיוע פעיל של החיילים הגרמנים, רצחו באופן אכזרי ברחובות העיר כ-300 יהודים ופצעו עשרות רבות. נוסף לכך התפרצו הפורעים לבתים יהודיים ושדדו רכוש.

ימים אחדים לאחר הפוגרום הוקם היודנראט. בראשו עמד מיכאל הרץ, שלא היה מעורה לפני המלחמה בחיים ציבוריים. בתחילת דרכו עסק היודנראט באספקת אנשים לעבודת-כפייה, בחלוקת מנות-מזון דלות שהוקצבו לאוכ' לוסיה היהודית, בגביית קונטריבוציות שהוטלו על הקהילה ובארגון עזרה חומרית לנוקמים.

לשם גיוס אנשים לעבודת-כפייה חילק היודנראט את העיר לאיזורים. בראש כל איזור עמד אחראי, שריכז רשימות של החיילים והמסוגלים לצאת לעבודה. האחראים לאיזורים הוטל עליהם לקבוע את התור לעבודה, ואמנם כך אורגנו הדברים, אם כי היו תלונות שתמורת שוחד היה ניתן להשתחרר מיציאה לעבודת כפייה.

באוגוסט 1941 הוקמה המשטרה היהודית כאחת ממחל' קות היודנראט. מפקדה הראשון היה יונס, לשעבר קצין מילואים בצבא הפולני.

בחדשים אוגוסט-אוקטובר 1941 הועסקו מאות רבות של יהודי ב' בעבודת-כפייה, בעיקר בשיקום המפעלים, הגשרים והדרכים שנהרסו על-ידי הסובייטים בעת נסיגתם. העבודות הללו היו מלוות מעשי התעללות. בשעת העבודה על אחד הגשרים בעיר אילצו הגרמנים והשוטרים האוקר' אינים כמה מאות יהודים לקפוץ ממנו לתוך מי הנהר. מאחר שהמים במקום זה היו רדודים הסתיים הדבר במותם של קופצים רבים.

ב-30.11.1941-29 התקיימה לראשונה הוצאה המונית להורג. הגרמנים והשוטרים האוקראינים אספו לפי רשימה שהוכנה מראש על-ידי האוקראינים המקומיים, כ-1,500 יהודים. הללו הובלו ליער בקירבת העיר, והוצאו להורג ביריות ליד בורות שנהפרו ימים אחדים לפני הטבח. אחד ממקומות ההריגה היה היער שלאחר הפרבר

ב-12.9.1939 הגיעו לב' יחידות הצבא הגרמני והאוכ' לוסיה היהודית הפכה להן מטרה להתנכלויות. חיילים גרמנים הטפו יהודים לעבודה, התעללו בהם ושדדו רכוש יהודי. מעודדים מהימצאותם של הגרמנים החלו גם הלאומנים האוקראינים המקומיים לארגן פרעות ביהודים. בפרברי העיר, שבהם התגוררו היהודים בקרב אוכלוסייה אוקראינית צפופה, היו מקרים של פגיעות פיסיות בבני הקהילה. ערב יום-הכיפורים, שחל ב-22.9.1939 הגיעו לאוזני היהודים ידיעות על התארגנות איכרים אוקראינים מכפרי הסביבה לעשיית פוגרום ביהודי ב', וסבורים שרק הופעתן של יחידות הצבא האדום במוצאי יום הכיפורים היא שמנעה פרעות מתוכננות אלו. יומיים לאחר יום הכיפורים עזבו הגרמנים את העיר והחלה תקופת השלטון הסובייטי.

האוכלוסייה היהודית קיבלה את הסובייטים כרגשות הקלה, משום שבכך הופסקו אימי הכיבוש הנאצי. במסגרת מדיניות ההלאמה הולאמו בארות-נפט, בתי-זיקוק ומפעלים אחרים בבעלות יהודית. מוסדות הקהילה פסקו לפעול והמפלגות היהודיות פוזרו. באביב 1940 נאסרו והוגלו לפנים ברית-המועצות עסקני-ציבור יהודים ופעילי המפלגות הציוניות והבונד. בין הגולים היה גם ליאון שוצמאן, יו"ר ועד הקהילה לשעבר ומנהיג ציוני מקומי.

קומוניסטים יהודים מאנשי המקום מילאו תפקידים בולטים במינהל העירוני, בתעשייה ובמערכת החינוך. ב-1940 התחיל תהליך שילובם של האוקראינים המקומיים והפונקציונרים הסובייטים בעמדות מפתח, עם זאת המשיכו מספר ניכר של הקומוניסטים היהודים מבני ב' למלא תפקידים חשובים בעיר. חלק ניכר מהפליטים היהודים ממערב פולין סירבו לקבל אזרחות סובייטית, ובסוף יוני 1940 תוגלו לפנים ברית-המועצות.

השלטונות הסובייטים ניהלו בב' בתחילת 1940 תעמולה ליציאת מתנדבים לעבודה באיזור אגן הדון, ואמנם קבוצות צעירים יהודים נענו לקריאה זו, אולם תוך זמן קצר חזרו רובן לב', לאחר שתבאיי-העבודה שם היו קשים ביותר ולא תאמו את התבטחות.

הנוער היהודי בב' השתלב בכל מוסדות החינוך בעיר ואף יצא ללמוד במוסדות להשכלה גבוהה בערים מרכזיות באיזור. בב' נפתח בית-ספר, ששפת ההוראה בו היתה יידיש.

המסחר היהודי הפרטי הצטמצם ביותר ורק סוחרים קמעונאים ספורים המשיכו לקיים את חנויותיהם; הללו כרעו תחת נטל המיסים. בעלי-המלאכה אורגנו ברובם בקואופרטיבים. כל היהודים שנפלטו ממערכות כלכליות פרטיות מצאו את מקומם בשירותים עירוניים ממלכתיים, ברשת צרכנות ושיווק ובמפעלים הקשורים בהפקת נפט ועיבוד הדונג. בלט חלקם של היהודים במוסדות החינוך ובחיי התרבות בעיר. את התזמורת העירונית ובית-ספר למוסיקה ניהלו בעיקר היהודים.

בתי הדת לא הורגשו הפרעות מיוחדות. רשמית המשיכו בתי-כנסת להתקיים וציבור יהודי דתי מילא אותם, בעיקר

בספטמבר 1942 נמלט והסתתר אצל מכרים לא-יהודים יו"ר היודנראט מיכאל הרץ, ובמקומו נתמנה גולדמאן. באותה תקופה היו גם עזיבות בקרב המשטרה היהודית. שוטרים יהודים רבים, שנאלצו בעת האקציה של אוגוסט להתלוות אל הגרמנים והמשטרה האוקראינית בתיפוש אחרי יהודים מסתתרים, האליטו לנטוש את המשטרה. מקום מרכזי במשטרה היהודית תפס באותה עת ואלק איינושטיין, איש שנחשב בעיני בני הקהילה להרפתקן. הלה השתלט, בתמיכת הגרמנים, על המשטרה היהודית, ואחר-כך כפה את מרותו גם על היודנראט.

באוקטובר 1942 היתה אקציה נוספת, וכ-1,500 יהודים שולחו לבלז'ץ. לאחר האקציה הזאת נסגרו הגיטאות ונאסרה היציאה מתחומיהם. במקביל לכך הוצאו משני החלקים של הגיטו העובדים היהודים שהועסקו בתעשיית הנפט ורכזו במחנה-עבודה נפרד בעיר. רובם עבדו בקונצרן "קארפאטן אויל א.ג."

בראשית נובמבר 1942 התחילה בשני חלקי הגיטו אקציה, שנמשכה בציפות כ-4 שבועות. קבוצות של יהודים רוכזו באולם הקולנוע "קולוסיאום", שנמצא מחוץ לשטח הגיטו, ובו נערכה סלקציה; הכשרים לעבודה הופרדו, והקשישים, הנשים והילדים שולחו להשמדה בבלז'ץ. קבוצות קטנות מבין המגורשים נשלחו למחנה יאנובסקה, וכמה עשרות יהודים נרצחו בעיר עצמה. בסיומה של אקציה זו הסתכם מספרם הכולל של הקרבנות בכ-2,000 יהודים.

ב-17.2.1943—16 הוצאו להורג ביריות כ-600 יהודים מהגיטו בבורות המוניים שליד בית המטבחים בעיר. במאוס 1943 נשארו בגיטו רק קבוצות של בעלי-מלאכה, בעלי מקצועות חיוניים למשק הגרמני ושרידי משפחותיהם. הללו רוכזו בבתי אחדים ומדי בוקר היו יוצאים למקומות עבודתם בליווי כבד של שוטרים אוקראינים. נוסף על כך נמצאו עדיין כ-1,200 אנשים במחנה העבודה בעיר. מאפריל 1943 החלו דרך קבע הוצאות להורג של שרידי תושבי הגיטו, והטבח נמשך עד לסוף יוני 1943. במועד זה חוסל למעשה הגיטו. העובדים החיוניים האחרונים הועברו אל מחנה-העבודה שבעיר.

עם החשת תהליך ההשמדה, ובעיקר לאחר האקציה באוגוסט 1942, הגבירו יהודי ב' את מאמציהם להצלה. קבוצות צעירים ובודדים ניסו להגיע אל הגבול ההונגרי כדי לחדור למדינה זו שבה, לפי שעה, היה מצבם של היהודים נוח יחסית. אולם רובם נתפסו בדרך בעקבות הלשנות והסגרות של האיכרים בסביבה. חלקם נרצחו על-ידי האיכרים, וחלקם נמסרו לידי הגרמנים ובדרך זו מצאו את מותם. כן התחילו היהודים לבנות מחבואים בגיטו עצמו, ולרוב ביצרות הסביבה. היהודים אשר עבדו במפעלי-נפט הפוזרים בקירבת היער ניצלו עובדה זו כדי לחפור בונקרים ולהכין בהם מלאי מזון. ואכן בשלבים האחרונים לקיום הגיטו, וגם לאחר שחוסל ביוני 1943, התחילו הללו להסתתר בבונקרים ולשבת בהם באופן קבוע. רק אנשי קשר שדאגו למזון ולמים היו יוצאים

טסטאנוביצה בדרך לעירת-הקייט הסמוכה — טרוסקא-בייץ. בין קרבנות האקציה בלט מספרן של המשפחות שמישהו מבניהן היה פעיל בתקופה הסובייטית ב-1939—1941 ונחשבו לאוהדי הקומוניזם. נוסף על אלה היו בין הקרבנות משכילים ועסקני-ציבור.

בסתיו 1941 החלו הטיפות למחנות העבודה בסביבה בפופיילה, סקולה וסטרי. תחילה ניסה היודנראט למצוא צעירים שהיו מוכנים לצאת למחנות, אך לאחר שהגיעו הידיעות על התנאים הקשים במחנות אלה ועל הפגיעות בנפש התחמקו האנשים מלצאת למחנות והיודנראט ב' עמד לפני קשיים גדולים למלא את המיכסות הדרושות, לשם כך נאלץ להפעיל את המשטרה היהודית כדי לציית לדרישות הגרמנים.

החורף של שנת 1941—1942 פגע קשה ביהודי ב'. הרעב והמחלות הפילו בהם חללים רבים. מאות נדבקו במחלת טיפוס-הבהרות. החולים בודדו בדירותיהם והושטה להם עזרה רפואית וכלכלית. אך בגלל ממדי המגיפה ניתן היה רק במעט להקל על מצב הסובלים. המחלקה הסוציאלית של היודנראט וסניף של ה-י.ס.ס., שמרכזו האיזורי היה בלבוב, ארגנו מטבחים ציבוריים שחילקו מדי יום ביומו מאות מנות של מרק חם לנוקקים.

באביב 1942 יזמו יהודי ב' הקמת סדנאות שונות, כדי להבטיח אישורים שהיה בהם משום חסינות מפני שילוח למחנות-העבודה. כך, למשל, הוקמו מספר נגרות גדולות ברחוב דרווהביצקה, שייצרו וסיפקו רהיטים לקצינים גרמנים שהתגוררו בעיר.

בסוף יולי 1942 נדהשו חברי היודנראט להכין רשימות לקראת "העברה" של מספר גדול של יהודים מן העיר. לחברי היודנראט נאמר שהמגורשים יועברו מזרתה, אך בקרב יהודי ב' קינן חשד, שמדובר בגירוש הטומן בחובו סכנות חמורות. ביודנראט התנהל ויכוח אם להיענות לדרישות הגרמנים ולתכין רשימות. בין המתנגדים למילוי הוראת הגרמנים היה חבר היודנראט, המנהגס אלסנר, והוא שהיה בין הקרבנות הראשונים באקציה שהתלה בימים שלאחר-מכן. הגרמנים לא ציפו יותר לקבלת הרשימות של המיועדים לגירוש ופתחו באקציה ב-4.8.1942. הגרמנים והשוטרים האוקראינים פרצו לבתי היהודים, והוציאו אותם למגרש הריכוז ליד תחנת-הרכבת. ב-5.8.1942 השתדלו הגרמנים ליצור רושם שהאקציה נסתית מה, ואולם בכך הטעו את יהודי ב' שיצאו מן המחבואים. אז פתחו במצוד חדש, ועד סיום האקציה ב-6.8.1942 נאספו סך-הכול כ-5,000 איש שנשלחו להשמדה במחנה בלז'ץ.

אחרי הגירוש הוקמו בב' 2 גיטאות נפרדים בשתי שכונות: בפוטוק ובוויסיפי. בשכונות אלו גרו לרוב דלת-העץ, ותנאי הדיור והתברואה בהן היו קשים ביותר. תוך מספר ימים הוטל על האוכלוסיה הלא-יהודית לפנות את השכונות הללו כדי לאפשר את כניסתם של היהודים. הגיטאות היו פתוחים ולא מגודרים, והצפיפות בהם היתה גדולה מאוד.

בוריסלאב - בורשטין

בורשטין Bursztyn

(נפת רוהאטין, מחוז סטאניסלאבוב)

מספר האיכלוסיה

השנה	כלל האוכלוסיה	היהודים
1765	(?)	582
1813	(?)	413
1880	3,953	2,017
1890	4,209	2,179
1900	4,438	2,005
1910	4,896	2,245
1921	3,581	1,431
1931	(?)	1,802

היישוב היהודי מראשיתו ועד שנת 1918

ב' מוזכרת במקורות מ-1629 בקשר לקרב שהתחולל בין צבא פולין ובין הטאטארים. קודם לכן היה במקום ישוב שנקרא נובה סילו והוא מוזכר כבר ב-1550. עד המחצית השנייה של המאה ה-19 היתה ב' עיירה פרטית שתחליפה כמה בעלים. במלחמות של המאה ה-17 סבלה העיר קשה ומשום כך אף שוחררה ממיסים ב-1681. ליד העיירה היו מרבצי אלבאסטר.

היהודים הגיעו כנראה לעיירה בראשית המאה ה-17. הם התפרנסו מכל ענפי המסחר. בשנים 1641-1642 מוזכרים שני יהודים מקומיים שסחרו עם גדאנסק. ב-1797 שילמו יהודי ב' מס-גולגולת בסך של 86 זהובים. נוסף לסכום זה שילם יהודי אחד, זלמן, אף הוא 86 זהובים. הקהילה התארגנה בראשית המאה ה-18 ובאותו זמן קודש בית-העלמין. בין מוסדות הקהילה בלט הוועד לפדיון שבויים, שכן רבים מבני המקום והסביבה נפלו בשבי הטאטארים והיה צורך לפדותם. בית-הכנסת ניבנה באמצע המאה ה-18. בעת ההיא כיהן ברבנות ר' צבי בן נתן אשכנזי (נכדו של ה"חכם צבי"), בעל "אמרי נועם". על חשיבותה של הקהילה באותם הימים ניתן ללמוד מן העובדה, שב-1714 התכנס במקום הוועד של מדינת רייסן.

בסוף תקופת ממלכת פולין היה מצבם של יהודי המקום תקין; הם נסתייעו בבעל העיר, שנתן להם פריווילגיות מיוחדות: סחר חופשי ורשות לבנות בתי-אבן, שרובם התקיימו עד מלחמת-העולם השנייה.

עם הכיבוש האוסטרי ב-1772 הורע מצבם של היהודים בגלל נטל המיסים והגזירות של השלטונות שהוטלו על יהודי גאליציה בכלל. על קהילת ב' נאסר להעסיק רב רשמי בשטר. היהודים התעלמו מאיסור זה, אלא שכלפי השלטונות כיהן הרב שלא על מנת לקבל שכר. באותה תקופה צומצם מספר האוכלוסיה היהודית בב'. במחצית

העירה ואל מחנה-העבודה שעדיין נמצאו בו יהודים. אולם הגרמנים והאוקראינים ערכו מצוד שיטתי ומתמיד אחר המסתתרים, ומאמצע 1943 ועד לשחרור העיר באוגוסט 1944 גילו את רוב המסתתרים ורצחום. בחיסול היהודים ביערות השתתפו כנופיות הלאומנים האוקראינים של "באנדרה", שפעלו ביערות שבאיזור ב' במחצית הראשונה של 1944.

באפריל 1944 חיסלו הגרמנים את מחנה העבודה בעיר וב-13.4.1944 הועברו כ-600 יהודים למחנה פלאשוב. במאי וביוני פוגו קבוצות נוספות של אנשי המחנה מב' לפלאשוב ולמחנה מאוטהאוזן. ב-21.7.1944 שולחה הקבוצה האחרונה נה מהמחנה בב' לאושוויץ.

בב' היו גילויים של התארגנות להתנגדות לנאצים ועזריהם בקרב אנשי מחנה-העבודה. בראש אחד מתאי ההתנגדות עמד ל. הופמאן. הלה נהרג בעת נסיונו לפגוע בנשק בגרמני מראשי המחנה. גם בין הקבוצות שהסתתרו ביערות היו יהודים מצוידים בנשק, שושתמשו בו נגד רודפיהם.

העיר שוחררה על-ידי הסובייטים ב-7.8.1944, והתאספו בה כ-200 ניצולים שיצאו ממחבואיהם. תוך חודשים אחדים הגיעו לעיר עוד כ-200 יהודים מבין אלה ששהו בזמן המלחמה בברית-המועצות וגם הניצולים שחזרו מהמחנות הנאציים. שארית הפליטה של יהודי ב' החלה עתה בהנצחת זכרם של הקורבנות, גידרה את מקומות התוצאה-להורג בעיר ובסביבה והיפשו אחר משתפי-פעולה עם הגרמנים מבין האוכלוסיה המקומית כדי להביאם לדין. ב-1945-1946 עזבו רוב שרידי הקהילה את העיר ויצאו לפולין, ומשם המשיכו בדרכם לארץ-ישראל או למדינות אחרות. בשנות ה-50 וה-60 נמצאו בב' כמה מאות יהודים, אך רובם לא מבני המקום.

מקורות

אי"ש: M-1/E 1140/1381, M-1/E 1633/1522, M-1/E 1704/1570, M-1/E 1802/1660, M-1/E 1838/1693, M-1/E 1972/1794, M-1/E 2010/1829, M-1/E 2423/2492; M-1/Q 1096/10, M-1/Q 1301/123, M-1/Q 1571/310, M-1/Q 1571/311, M-1/Q 2035/475, M-1/Q 2090/486, M-1/Q 2125/496; 03/696, 03/1323, 03/1394, 03/1771, 03/2188, 03/2567; 033/157, 033/700.

אמ"ת: P 83 (E 50), P 83 (H 8), P 83 (H 9)
אצ"מ: A.214-1, A.214-3

ספר זכרון לדרוהוביץ, בוריסלב והסביבה, תל-אביב 1959.
"דראהביטשער האנדעלסצייטונג" 9.1.1891, 20.2.1891, 8.5.1891, 5.6.1891, 31.7.1891, 4.9.1891; "דער יודישער ארבייטער" 15.6.1918, 9.10.1908, 1.5.1908, 3.3.1908; "Przyszłość" 5.12.1897, 20.5.1899; "Wschód" 22.5.1908, 19.5.1911.